

PLANTENWERKGROEP

--- NMC-Schijndel --- Natuurgroep Gestel ---

Plant van de maand december 2023

Wilde kamperfoelie

Algemeen

Wetensch. naam	Lonicera periclymenum L.****
Uitspraak	Lonicera periclymenum
Familie	Caprifoliaceae/Kamperfoelifamilie
Geslacht	Lonicera/Kamperfoelie
Soort	Wilde kamperfoelie
Hoogte	tot 3 meter
Plantvorm	Struik/klimplant
Plant	Eénhuizig
Wortels	Hoofd-/bijwortels
Stengels	Rechtswindend
Bladstand	Tegenoverstaand
Bladvorm	Eirond, spits
Bladkleur	Groen
Bladrand	Gaaf
Bloeiperiode	Juni – oktober
Bloeiwijze	Tros/hoofdje
Bloemvorm	Tweezijdig symmetrisch
Bloemkleur	Geelwit, rood
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	5
Kroonbladen	5
Meeldraden	4
Stijlen	1
Stempels	3
Vruchtbeginsel	Onderstandig
Vrucht	Bes
Levensduur	Overblijvend
Plantvorm	Fanerofyt
Groeiplaats	o.a. Loofbosranden

Inleiding

*Fegswijzen***:*

"Een warme kerstnacht maakt een koude Pasen".

De 21^e van deze maand begint de winter. Welke dag van komende winter gaan we de eerste verse bladeren van de Wilde kamperfoelie zien zoals de openingsfoto toont? We zullen zien.

Foto. 1. Wilde kamperfoelie

Afb. 2. Overzichtsbeeld

Foto 3. Stengels rechtswindend

Naamgeving

Lonicera. Het Latijnse *Lonicera* is naar het Nederlands vertaald *geitenblad*. Als er in de winter weinig groen blad te vinden is zijn het de geiten van de geitenhoeder die de verse kamperfoelieblaadjes wel weten te vinden.

Periclymenum. Het Griekse *periklumenos* duidt op een wentelende klimmende plant.

Kamperfoelie. De verbastering van het Latijnse *caprifolium* (caper/geit en folium/blad) levert het Nederlandse *kamperfoelie* op.

Wilde. Plantennamen worden bij voorkeur in twee delen vastgesteld; er moet dan ook wel een niet 'wilde' soort te vinden zijn.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: *Papsûger*, *Chèvrefeuille des bois*, *Wald-Geißblatt* en *Commen honeysuckle*.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Kamperfoeliefamilie, verder in het geslacht Kamperfoelie en de soort Wilde kamperfoelie. In het geslacht Kamperfoeli worden verder nog vier soorten besproken, waaronder de Rode kamperfoelie*. Deze zeldzame kleine struik vindt in het Limburgs krijtgebied haar noordgrens*.

Beschrijving

Levensvorm. Wilde kamperfoelie (afb.2) is een overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Fanerofyten. De rechtsdraaiende liaan kan tot vijftien meter hoog klimmen. Zonder die steun kan de plant tot drie meter opgroeien.

Wortels. Deze bezitten adventieve knoppen, knoppen dus die zich op een andere plaats dan de bladoksels bevinden. Deze slapende knoppen kunnen de plant t.z.t. laten doorleven. (Eens kijken bij de voet van de plant of we uitlopers kunnen ontdekken).

Stengels. De rechtswindende (foto 3), houtige, 2 tot 10 meter lange stengels klimmen in struiken en bomen, maar parasiteren niet. Bij gebrek aan klimmogelijkheden kruipen de stengels gewoon over de grond. De beharing van de jonge stengels verdwijnt. Zie je in de lengte afschilferende bast, dan heb je zeker te maken met een oude stengel.

Bladeren. Het zijn juist de vroeg in de winter uitlopende knoppen (foto 1) die me deden besluiten deze plant als 'Plant van de Maand' te kiezen. In tweetallen zien we de 4 tot 6cm lange en 2 tot 5cm brede gaafrandige groene bladeren (foto 4). Er is een kort steeltje. De eivormig/elliptische vorm van het blad heeft een spitse top. De kleur is aan de bovenkant donker- en aan de onderkant blauwgroen (mooi om op te letten). Ook bij het blad verdwijnt de aanvankelijke beharing. Het is mogelijk dat je afwijkende bladeren tegenkomt (eikebladvormig).

Bloemen. De bloeiwijze (foto 5) van de Wilde kamperfoelie kun je als trosvormig of als hoofdje omschrijven. Mijn voorkeur gaat uit naar **hoofdje**, waarbij ik verwijs naar de omschrijving in het 'Botanisch woordenboek'*****. De kleur is geelwit, terwijl er ook naar rood of paars gekleurd kan worden. Foto 6 toont de verschillende onderdelen van de bloem. De tweelippige bloem is 3 tot 5 centimeter groot. Die twee lippen komen voort uit een zeker twee centimeter

Foto 4. Bladeren

Foto 5. Bloeiwijze

Foto 6. Bloem

grote lange smalle buis die iets krom loopt. Dat kromme zien we terug in de bloei terug-krommende boven- en onderlip. Vier kroonbladen zijn vergroeid tot de vierlobbige bovenlip, het vijfde kroonblad vormt in haar eentje de onderlip. De helmraden steken buiten de kroon uit en de stijl steekt nog verder uit. Er zijn vijf meeldraden. Als de bloemen afgevallen zijn zien we het vijftandig kelkje dat achtergebleven is.

Vruchten. Het onderstandig vruchtbeginsel groeit uit tot een groene bes die naar rood rijpt. Ze zitten in trosjes(foto 7). De bes heeft meer zaden en is iets giftig.

Groeiplaats

Bekijken we de groeiomstandigheden dan zien we dat:

- het substraat varieert van matig voedselarm tot matig voedselrijk.
- er een droge tot vrij natte omgeving is.
- de plant gedijt op zonnige en (half)beschaduwde plaatsen.
- de plant variaties in kalkpercentage gedooft.

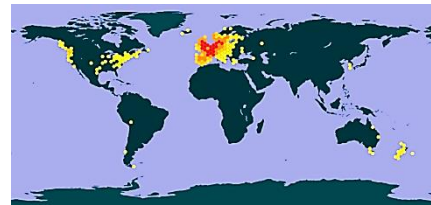
Wilde kamperfoelie kunnen we aantreffen in heggen, bosranden, kreupelhout, struwelen, slootkanten en ook in de duinen.

Foto 7. Vruchten

Verspreiding

Kaartje 8 toont waar de plant wereldwijd groeit, daar zien we dat we vooral in West Europa moeten zijn, of heb je meer zin in Nieuw-Zeeland?

Afb. 8. Verspreiding

Organismen op de plant

De plant wordt door nachtvlinders bezocht. Pijlstaartvlinders kunnen met hun lange tong bij de nectar die in de kroonbuis te vinden is. De bestuiving is als resultaat van het vlinderbezoek juist voor de plant nuttig. Blijft bestuiving uit, dan is er in het laatste stadium van de bloei nog zelfbestuiving mogelijk.

De Kleine ijsvogelvlinder zet haar eitjes af op de bladeren die in de schaduw zitten. De rupsjes leven van de blaadjes en overwinteren in een opgerold blad dat vastgesponnen wordt aan de stengel.

Foto 9. Kleine ijsvogelvlinder

Kunst

De verstrengeling van de stengels staat symbool voor innige liefde.

In Grieks-/Romeinse ornamenten en in de Jugendstil kun je dit terugvinden.

Gebruik

-Neem aan dat geiten het blad vreten. De verbastering van het Franse *chèvre-feuille* geeft ons de naam Kamperfoelie. Nog een verklaring: De aanhechting van de tegenoverstaande bladeren aan de stengels zouden op geitenhoorns lijken.

-De aangename geur geurt vooral 's-avonds.

-Er zijn medicinale toepassingen bekend waaronder: urine-afdrijvend, koortswerend, astma en hoest bestrijdend.

-Zalf van bloem en/of blad reinigt de huid en doet sproeten verdwijnen.

-Uit de geschiedenis is bekend dat het harde hout van de Wilde kamperfoelie gebruikt werd om er tanden voor handeggen van te snijden. Ook zijn er weverskammen van kamperfoeliehout bekend.

Tot slot

Zegswijzen ***:

"A green Yle, makes a fat Kirk-yard."

(We vergelijken de twee zegswijzen in 'Inleiding' en 'Tot slot' en kunnen concluderen dat een warme herst niet veel goeds voorspelt.)

Zoekend naar de ontluikende bladeren kunnen we wellicht ook nog aandacht schenken aan nog niet verorberde rode bessen en het aantal zaden erin vaststellen.

Nog zelden ben ik zoveel uiteenlopende namen voor dezelfde plant tegengekomen. Ik laat mijn fantasie de ruimte om te bedenken waarom de Wilde kamperfoelie *Boswinde*, *Mammetjeskruid*, *Memmekenskruid*, *Tuinling*, *Wee-winde*, *Weeuwytjes*, *Zuignappen* en *Zwitsebloem* zou kunnen heten. Hoe is het met uw fantasie in deze?

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,3); Flora Batava(2); Saxifraga(4,5,6,7,9); GBIF(Global Biodiversity Information Facility)(8).

1. Wilde kamperfoelie	Nemelaer	6 feb. 2017
2. Overzichtsbeeld	Flora Batava, deel 1, Jan Kops	1800
3. Stengel rechtswindend	Boxtel	7 jan. 2013
4. Bladeren	Saxifraga - Rudger Barendse	
5. Bloeiwijze	Saxifraga - Jan van der Straaten	
6. Bloem	Saxifraga - Bart Vastenhouw	
7. Vruchten	Saxifraga - Ed Stikvoort	
8. Verspreiding	GBIF	
9. Kleine ijsvogelvlinder	Saxifraga - Jan van der Straaten	

*: https://www.floravannederland.nl/planten/rode_kamperfoelie

Het is ook waardevol de behandeling van de Plant van de Maand november te volgen op: <https://www.floravannederland.nl/planten/buntgras>

En verder: https://www.floravannederland.nl/planten/wilde_kamperfoelie

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.

***uit: THE COUNTRY DAIRY OF AN EDWARDIAN LADY. Edith Holden, 1906.
DE VREUGDE VAN HET LANDEVEN. Edith Holden, 1906.

****L: Linneus. Bij de naamgeving van deze plant heeft Linneus de naam die door Adam Lonitzer aan de Wilde kamperfoelie al was gegeven overgenomen. Als je wilt kun je voor de L ook Lonitzer lezen. Adam Lonitzer(Lonicer) 1528-1586; was naast bioloog ook geneesheer en hoogleraar wiskunde aan de universiteit van Marburg.

(Afb.Wikipedia).

*****Botanisch woordenboek, Henk Eggelte. KNNVG. 2008. ISBN 978 90 5011 289 5.

Hoofdje: "De bloemen zijn zo samengedrongen dat het geheel één bloem lijkt te zijn. Ze staan ongesteeld op de bloembodem".

Opm.

1. De Plant van de Maand is te vinden op: <https://www.nmcschijndel.nl>

en op: <https://www.natuurgroepgestel.nl>

2. Wil je 'De Plant van de Maand' direct in je mailbox, geef dan de e-mail adres door aan gerardtedorsthorst@home.nl.